

P A N
BIBLIOTEKA GDAŃSKA

UROCZYSTOŚĆ ODSŁONIĘCIA POMNIKA DYREKTORA MARIANA PELCZARA

9 kwietnia 2018 roku

Model pomnika dr. Mariana Pelczara (fot. A. Arabski)

GDAŃSK
miasto wolności

Gdańskie
Autobusy
i Tramwaje

Dr Marian Pelczar

Dyrektor Biblioteki Miejskiej w Gdańsku i Biblioteki Gdańskiej PAN

Marian Pelczar urodził się 22 marca 1905 roku w Nowym Sączu w rodzinie nauczycielskiej. W rodzinnym mieście ukończył szkołę powszechną i gimnazjum, tam też uzyskał świadectwo dojrzałości. W 1923 roku podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, studiując historię ze specjalizacją w dziedzinie historii gospodarczej oraz nauk pomocniczych historii. Kolejno uzyskał stopień doktora filozofii oraz dyplom nauczyciela szkół średnich. Po ukończeniu studiów pracował jako nauczyciel w szkołach krakowskich.

W 1934 roku opuścił Kraków i podjął obowiązki nauczycielskie w szkołach Polskiej Macierzy Szkolnej w Gdańsku. Nauczał tam nieprzerwanie do wybuchu II wojny światowej. Niemiecką okupację przetrwał w Zabierzowie pod Krakowem, pracując w charakterze woźnego, telefonisty i księgowego. Równocześnie uczestniczył wraz z żoną Marią Pelczarową z d. Trnka w tajnym nauczaniu na terenie Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego.

W dniu 5 kwietnia 1945 roku, na polecenie Ministra Oświaty, przyjechał do Gdańska w celu objęcia opieką tamtejszych zbiorów bibliotecznych. 9 kwietnia przejął gmach Biblioteki Miejskiej (Danziger Stadtbibliothek), zabezpieczając budynek i znajdujące się w nim zbiory oraz obejmując kierownictwo tejże Biblioteki, a także funkcję naczelnika wydziału do spraw kultury, nauki i oświaty Zarządu Miejskiego w Gdańsku. Pracował również jako wykładowca na Politechnice Gdańskiej, w Wyższej Szkole Handlu Morskiego w Sopocie i w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku.

Marian Pelczar jako nauczyciel akademicki uzyskał tytuł docenta w 1955 roku. W tym samym roku, w styczniu, został mianowany dyrektorem Biblioteki Gdańskiej PAN, która powstała w wyniku przejęcia przez Polską Akademię Nauk działu naukowego Biblioteki Miejskiej w Gdańsku. Funkcję dyrektora pełnił do 31 maja 1973 roku, pozostając aż do przejścia na emeryturę 31 grudnia 1975 roku pracownikiem naukowym Biblioteki.

Prowadzone przez Mariana Pelczara badania naukowe, głównie z zakresu historii, nauki i kultury dawnego Gdańska zaowocowały kilkudziesięcioma pracami i monografiami. Za swoje osiągnięcia naukowe i organizacyjne był wielokrotnie odznaczany, w tym Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta. Zmarł 9 marca 1983 roku i został pochowany w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku.

(Wanda Pętlicka)

Dyrektor dr Marian Pelczar w magazynie Biblioteki Miejskiej w Gdańsku (fot. M. Murman)

Pomnik dyrektora Mariana Pelczara

W 2016 roku przypadła 420. rocznica powstania Biblioteki Rady Miasta Gdańska (*Bibliotheca Senatus Gedanensis*), której spadkobierczynią i kontynuatorką jest PAN Biblioteka Gdańska. W roku tym wypadała również 111. rocznica urodzin dr. Mariana Pelczara, pierwszego powojennego dyrektora Biblioteki Miejskiej w Gdańsku. W tych okolicznościach wśród pracowników Biblioteki Gdańskiej zrodziła się idea upamiętnienia pomnikiem tej wybitnej postaci. Za zgodą władz Polskiej Akademii Nauk złożono odpowiedni wniosek do Rady Miasta Gdańska, która podjęła uchwałę o wzniesieniu pomnika w dniu 30 czerwca 2016 roku. Partnerami wydarzenia zostali: PAN Biblioteka Gdańska, Gmina Miasta Gdańska i Zakład Komunikacji Miejskiej Sp. z o. o. (obecnie Gdańskie Autobusy i Tramwaje).

2 grudnia 2016 roku Prezydent Miasta Gdańska ogłosił konkurs rzeźbiarski na projekt pomnika dr. Mariana Pelczara. Organizator wysłał zaproszenia do pięciu artystów rzeźbiarzy, w odpowiedzi wpłynęły cztery prace. Posiedzenie Komisji konkursowej z 20 lutego 2017 roku nie wyłoniło zwycięzcy. 26 kwietnia 2017 roku został ogłoszony konkurs otwarty. Tym razem wpłynęło sześć dzieł autorstwa siedmiu artystów. Komisja konkursowa zebrała się w dniu 23 czerwca 2017 roku w Bibliotece Gdańskiej. Po zapoznaniu się z nadesłanymi pracami, wyłoniła zwycięski projekt rzeźbiarza Adama Arabskiego.

Odsłonięciu pomnika dr. Mariana Pelczara towarzyszy wystawa plenerowa o pierwszych bibliotekarzach w powojennym Gdańsku pt. „Oni byli pierwsi...”

Rzeźbiarz Adam Arabski (fot. M. Pawlik-Flisikowska)

Adam Arabski

Adam Arabski urodził się 10 maja 1978 roku w Gdyni. W 1998 roku ukończył Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Gdyni Orłowie. Studiował na Wydziale Rzeźby w Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. W 2004 roku uzyskał dyplom w pracowni prof. Sławoja Ostrowskiego. Specjalizację z ceramiki uzyskał w pracowni prof. Teresy Klamana. Mieszka w Gdańsku.

Podstawowym założeniem ideowym jest stworzenie pomnika w formie ławeczki, rzeźby interaktywnej zachęcającej do tego, aby przy niej usiąść i poznać historię wspaniałego człowieka, dr. Mariana Pelczara, który wraz z zespołem odbudował zbiory Biblioteki Gdańskiej po drugiej wojnie światowej. Zadaniem, które sobie postawił, było odzyskanie najcenniejszych pozycji rozproszonych po terenie odradzającej się Polski – wyraża to symboliczne wyciągnięcie ręki w geście przekazania, wręczenia książki, zachęcenia do czytania jakże ważnego w dzisiejszym czasie. Struktura rzeźbiarska postaci rozedrgana, ekspresyjna i wrażliwa, niekiedy abstrakcyjna, skontrastowana została z czystą formą ławki-siedziska. Człowiek i historia.

Figura odlana z brązu jest osadzona na siedzisku wykonanym z żywicznego betonu z zatopionym tekstem i logotypami partnerów, również wykonanymi z brązu celem uzupełnienia kompozycji kolorystycznej. Szarość i prostota struktury betonu koresponduje z podłożem na którym ma znaleźć się całość kompozycji rzeźbiarskiej.

(Adam Arabski)

